

Het spookklooster

Van dezelfde auteur in de Rechter Tie-serie:

Het Chinese lakscherf
De vergiftigde bruid
Fantoom in Foe-lai
Vijf gelukbrengende wolken
Meer van Mien-yuan
Zes zaken voor rechter Tie
Klokken van Kao-yang
Halssnoer en kalebas
Moord op het maanfeest
Het rode paviljoen
De parel van de keizer
Labyrint in Lan-fang
Het spook in de tempel
Nagels in Ning-tsjjo
Het wilgenpatroon
Moord in Canton

Robert van Gulik

Het spookklooster

Met een inleiding van Thomas van Gulik



the house of books

© 1962 Robert van Gulik
© 2015 The House of Books, Amsterdam
Illustraties Robert van Gulik
Omslagontwerp Just Works
Omslagbeeld Shutterstock / elwynn
Typografie 358atwork

ISBN 978 90 443 4817 0
ISBN 978 90 443 4818 7 (e-book)
NUR 331

www.thehouseofbooks.com
www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

The House of Books is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Inleiding	9
Dramatis personae	13
Overzichtskaart van het Klooster der Morgenwolken	14
1	17
Een geheimzinnig gesprek in een oude toren	
Rechter Tie ziet een naakte vrouw in een venster dat niet bestaat	
2	25
Rechter Tie probeert het vensterspook op te sporen	
Een kleine monnik vertelt een griezelverhaal	
3	35
Tie stelt pijnlijke vragen aan de abt	
De geestelijke houdt een lofrede op mysteriespelen	
4	42
Rechter Tie bezoekt een voorstelling	
Een jonge dichter uit onwelvoeglijke taal	
5	53
Tsoeng Lie draagt enkele onplezierige strofen voor	
Een geheimzinnige stem fluistert Tie's naam	
6	61
Rechter Tie wordt ouderwets verpleegd	
Tao Gan meldt hem de laatste roddels	

7	66
Meester Soen heeft het over filosofische zaken Rechter Tie stelt nieuwe vragen	
8	77
Tie eet veel te weinig aan een banket Tsoeng Lie leegt talloze bekers wijn	
9	88
Rechter Tie wordt wakker in een vreemd bed Een jonge vrouw vertelt over haar liefdesleven	
10	96
Rechter Tie beleeft een benauwd kwartiertje Juffrouw Ou-yang onthult haar ware gedaante	
11	106
Een schaduw met een luchtje doemt weer op Tsoeng Lie verklaart zijn gedichten	
12	117
Tao Gan opent een slot zonder sleutel Tie brengt een bezoek aan een dode én aan een levende	
13	124
Een geestelijke hoort een ernstige beschuldiging aan Een dode kat legt het bewijs op tafel	
14	129
Tie ontvouwt zijn ideeën voor Meester Soen Weer komt de ongrijpbare Mo Mo-te ter sprake	

15	136
Rechter Tie gaat terug naar de Galerij der Gruwelen Tsoeng Lie uit liefkozende woorden	
16	142
Witte Roos vertelt een opmerkelijke geschiedenis Juffrouw Ting vindt een oplossing	
17	152
Een magistraat probeert een kunstje te doen Een taoïstisch symbool onthult een en ander	
18	159
Rechter Tie wordt gefeliciteerd door de schuldige Hij velst een vonnis dat wellicht nooit wordt uitgevoerd	
19	171
Mo Mo-te verschijnt nog een laatste keer ten tonele Rechter Tie laat zich door zijn vrouwen verwennen	
Nawoord	180

Inleiding

Een eindeloos durende taxirit door het stroperige verkeer van Beijing brengt mij bij het klooster De Witte Wolken Hal. Dit oude taoïstische klooster is gelegen in een onopvallende wijk van de stad. Lopend tussen een aantal kraampjes waar souvenirs en wierook worden verkocht wenkt een waarzegster mij vanachter een tafeltje. Een grote poort met aan de bovenzijde een bord met in Chinese tekens de naam van het klooster (Baiyunguan) geeft toegang tot een ruime binnenplaats. In een mooi versierd stenen vat dat met wit zand gevuld is branden ontelbare wierookstokjes, die je bij de toegangspoort kunt kopen en aansteken om de goden gunstig te stemmen. De lucht is gevuld met de geurige rook van de brandende stokjes. Monniken in lange zwarte gewaden en zwarte kappen lopen in en uit de gebouwen rond de binnenplaats. In de nissen zijn felgekleurde beelden opgesteld van taoïstische heiligen, ieder met duivelse gelaatstrekken. Langs gangen met balustraden van roodgelakt hout kun je van het ene naar het andere gebouw lopen terwijl je op iedere hoek een opvallend goed uitzicht hebt over de binnenplaats.

Ik ben met mijn broer en zus in Beijing op doorreis naar Chongqing (Chungking) voor het bijwonen van een symposium ter gelegenheid van de 100^e verjaardag van onze vader Robert van Gulik (1910-1967). Het symposium vindt plaats in het nationaal museum (China Three Gorges Museum) om de bijdragen te belichten die deze Nederlandse sinoloog op cultureel en literair gebied in China had.

Robert van Gulik studeerde sinologie en oosterse letteren in Leiden en Utrecht. Na het schrijven van zijn proefschrift over de

paardencultus in China trad hij in dienst van het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag. Na zijn eerste post in Tokio werd hij in 1943 als Chinakenner uitgezonden naar Chongqing, de oorlogshoofdstad van China waar gedurende de Japanse bezetting de Nederlandse ambassade was gevestigd. Tijdens een reis naar Beijing in 1946 bracht hij een bezoek aan het klooster De Witte Wolken Hal. Hij kende de abt van het klooster, An Shilin, een verlicht man die bekendstond als een groot geleerde en een voortreffelijk speler van de Chinese zevensnarige luit, een van de oudste muziekinstrumenten in China. Er bestaat een foto waarop Robert van Gulik naast An Shilin zit die aan een stenen tafel de luit bespeelt in een rotstuin achter het klooster. Ik loop door dezelfde rotstuin die nog steeds een onderdeel vormt van het klooster en bestijg een van de vele trappen langs de kloostergebouwen. Veel voorstellingsvermogen is niet nodig om daar rechter Tie de trappen te zien opgaan in dit 'Klooster der Morgenwolken' zoals wordt beschreven in de roman *Het spookklooster*.

Deze verlichte An Shilin scheen in het geheim duistere experimenten uit te voeren met jonge vrouwen. Toen deze wandaden in 1947 aan het licht kwamen werd hij door de monniken van het klooster levend begraven. Het klooster en het ontluisterende verhaal van de alom gerespecteerde abt vormden de inspiratiebron voor *Het spookklooster*, Robert van Guliks vijfde Rechter Tiedetectiveroman, voor het eerst uitgekomen in 1962.

Robert van Gulik gaf de historische Chinese meesterspeurder Tie de hoofdrol in zijn Rechter Tie-mysteries, als evenbeeld van Sherlock Holmes en inspecteur Maigret. De verhalen zijn geplaatst in het China van de zeventiende eeuw tijdens de Ming-dynastie (1368-1644), een periode waarin China een grote culturele bloei kende. De historische rechter Tie leefde bijna duizend jaar eerder, maar het Ming-tijdperk gaf de schrijver meer vrijheid in het kiezen van het decor voor zijn verhalen. Zo tekende hij zijn illustraties in de originele Chinese stijl van die periode.

De Rechter Tie-serie geeft de lezer een goed beeld van de Chinese zeventiende-eeuwse samenleving. Rechter Tie had drie vrouwen, zoals gebruikelijk was in die tijd in China. In *Het spookklooster* legt rechter Tie terloops uit dat ze niet alle vier samen sliepen, maar dat ieder zijn eigen slaapkamer had en dat hij de nacht wisselend met een van hen daar doorbracht. Ook leren we dat er in die tijd in China twee godsdiensten bestonden: het confucianisme, de staatsgodsdienst die op een stelsel van gedragsregels was gebaseerd, en het taoïsme, dat meer in een mystieke beleving voorzag met veel symboliek en magische diensten. Het taoïsme gaat door waar het confucianisme is blijven steken, laat de schrijver Soen, de tegenspeler van rechter Tie, in het boek zeggen. Rechter Tie als verpersoonlijking van het gezag is een overtuigd confucianist en komt in het spookklooster in conflict met de verheven leer van het taoïsme. Evenwel zegt hij over het taoïsme ‘dat het tenminste een zuiver Chinees geloof is, en niet een importartikel uit het barbaarse Westen [hier worden India en Tibet bedoeld], zoals het boeddhisme!’ Dat terwijl in China nu het boeddhisme de meeste volgelingen kent.

Robert van Gulik schreef *Het spookklooster* in 1959 in Beiroet, Libanon, waar hij van 1956 tot 1959 Nederlands ambassadeur was. Wij woonden in de voormalige residentie van de Turkse gouverneur van Libanon tijdens de Ottomaanse overheersing. De hal van wit marmer was zo groot dat ik daar met mijn kinderfietsje gemakkelijk in kon rondfietsen. In de diepgelegen kelders waren bergkamers met tralies waarin, zo werd mij verteld, ongehoorzame bezoekers vroeger werden opgesloten. Daar had de Galerij der Gruwelen beschreven in *Het spookklooster* zo ingepast.

Het spookklooster speelt zich af gedurende één nacht in het Klooster der Morgenwolken, een oud taoïstisch klooster hoog gelegen tegen een steile bergwand. Het klooster was gebouwd volgens een plattegrond die volgens taoïstische traditie de structuur van het Universum uitbeeldde. Chronologisch volgt deze roman

op *Meer van Mien-yuan* in welk district rechter Tie per Keizerlijk besluit als magistraat was aangesteld.

Interessant aan *Het spookklooster* zijn de opvallende overeenkomsten tussen dit boek en *De naam van de roos*, de beroemde roman van Umberto Eco uit 1980. Beide romans spelen zich af in een afgelegen klooster waar raadselachtige moorden zijn gepleegd. Een religieuze tegenstelling speelt in beide boeken een belangrijke rol en ongeoorloofde praktijken tussen de inwoners van het klooster en vrouwen worden door beide auteurs beschreven. En zelfs in de ontknopingen van beide romans zijn duidelijke gelijkenissen te zien, maar die zal ik hier niet onthullen.

Ik loop weer door de poort het klooster De Witte Wolken Hal uit. De lucht is betrokken en het begint te onweren. In de stromende regen worden zeildoeken over de kraampjes gespannen. De waarzegster heeft haar tafeltje ingeklapt en zoekt beschutting onder een van de zeildoeken. Als ik omkijk zie ik door de dichte regen de schimmige contouren van de kloosterdaken. Rechter Tie wacht een zware nacht. Door een kloosterraam ziet hij personen die er niet zijn en in de gang hoort hij stemmen van onzichtbare bewoners. Hij wordt in het spookklooster geconfronteerd met een meervoudige moord en een taoïstisch meesterbrein.

Thomas van Gulik
Mei 2015

Dramatis personae

In China gaat de familienaam, hier in hoofdletters gedrukt, aan de voornaam vooraf.

Hoofdpersonen:

TIE Jen-tsjè, bestuurder van het district Mien-yuan waarin het Klooster der Morgenwolken gelegen is
TAO Gan, een van rechter Tie's luitenants

Personen betrokken bij 'de Gebalsemde Abt':

TSJEN-kwan, abt van het Klooster der Morgenwolken
Jade Spiegel, vorige abt van het klooster
De prior
SOEN Ming, een taoïstische wijsgeer, voormalig keizerlijk leraar; leeft teruggetrokken in het klooster

Personen betrokken bij 'de Vrome Maagd':

Mevrouw PAU, een weduwe uit de hoofdstad
Witte Roos, haar dochter
TSOENG Lie, een dichter

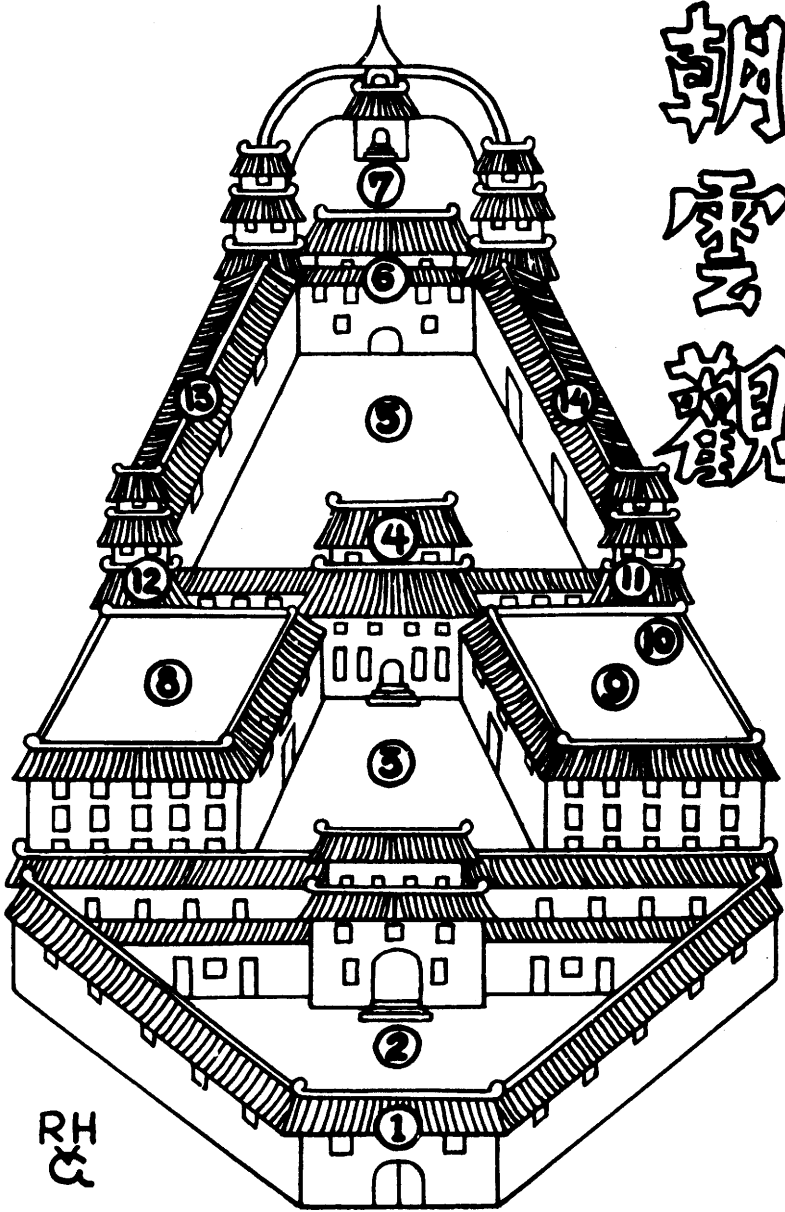
Personen betrokken bij 'de Sombere Monnik':

KWAN Lai, directeur van een groep reizende toneelspelers
Mevrouw KWAN, zijn echtgenote
Juffrouw TING, een actrice, beroepsnaam Goudgazel
Juffrouw OU-yang, een actrice
MO MO-te, een acteur

Overzichtskaart van het Klooster der Morgenwolken

1. Hoofdingang
2. Voorhof
3. Tempelhof
4. Tempel
5. Grote binnenplaats
6. Kamers van de abt
7. Heiligste der Heiligen
8. Westvleugel
9. Oostvleugel
10. Rechter Tie's vertrekken
11. Bergkamer
12. Meester Soens toren
13. Galerij der Gruwelen
14. Cellen van de monniken

朝聖觀



五

Een geheimzinnig gesprek in een oude toren

Rechter Tie ziet een naakte vrouw in een venster dat niet bestaat

De twee mannen, die dicht bij elkaar zaten in de afgelegen torenkamer van het oude klooster, luisterden even zwijgend naar de storm die in de donkere bergen buiten woedde. Felle windvlagen rukten aan de kantelen en de kille tocht kwam zelfs door de zware luiken die de vensters beschermden.

Een van hen staarde met een bezorgd gezicht in de flakkerende vlam van de kaars, die de vreemd verwrongen schaduwen van beiden op de pleisterwand wierp. Hij vroeg nog eens, nu met vermoeide stem: ‘Waarom staat u er toch op het juist deze avond te doen?’

‘Omdat ik dat zo wens!’ antwoordde de ander kalm. ‘Vind je dan niet dat het feest van vandaag een buitengewoon goede gelegenheid biedt?’

‘Met al die mensen hier?’

‘Je bent bang, hè?’ vroeg zijn metgezel spottend. ‘Maar de vorige keer was je niet bang, weet je nog wel?’

De ander antwoordde niet. Een doffe donderslag weerklonk, ver in het gebergte. Een stortbui barstte los, de regen sloeg tegen de luiken met een geratel als van hagelstenen. Toen zei hij: ‘Nee, ik ben niet bang. Maar ik herhaal dat het gezicht van die sombere kerel me bekend voorkomt. Toch kan ik me niet herinneren waar en wanneer ik hem eerder heb gezien. Het laat me niet met rust.’

‘Dat spijt me dan zeer!’ sprak de man tegenover hem koel.

De eerste fronste zijn wenkbrauwen. Hij vervolgde: ‘Dood haar

niet, deze keer. Men zal zich er de vorigen door herinneren en zich afvragen waarom die drie...'

'Ze heeft het zelf in de hand, of niet?' onderbrak de ander hem ongeduldig. Hij stond op en zei: 'Laten we teruggaan, ze zullen onze afwezigheid opmerken, beneden in de hal. We mogen nooit vergeten onze rollen goed te spelen, mijn vriend!'

De eerste stond op. Hij mompelde iets, maar zijn woorden gingen verloren in een nieuwe donderslag. Het leek dichtbij deze keer.

Beneden in het gebergte langs de zuidgrens van het district Mien-yuan hief bij diezelfde donderslag rechter Tie zijn hoofd in de stromende regen. Hij keek ongerust naar de inktzwarte lucht en drukte zich dichter tegen de kant van de huifkar die aan de rand van de bergweg stond, half onder een overhangende rots. Terwijl hij de regen van zijn gezicht veegde, zei hij tegen de twee bestuurders van de kar die voor hem stonden in hun wijde regenmantels van stro: 'We kunnen vanavond dus niet verder naar Mien-yuan. We zullen hier in de huifkar moeten overnachten. Jullie kunnen wat rijst voor ons avondmaal van een boerderij in de buurt halen.'

De oudere koetsier greep haastig de punten van het stuk zeildoek dat bijna door een windstoot werd weggerukt. Hij zei: 'Dat zal gevaarlijk zijn, edele heer! Ik ken deze stormen hier in de bergen, dit is pas het begin! Straks komt er een ware orkaan en die zou onze kar wel eens het ravijn in kunnen blazen!'

'We zijn hier al hoog in de bergen,' voegde de ander eraan toe. 'Er is geen boerderij en geen hut kilometers in de omtrek hier, er is alleen dat oude klooster, hoger op de helling aan de overkant daar. Maar u zou natuurlijk niet...'

Een bliksemflits verlichtte het woeste berglandschap. Een kort moment zag rechter Tie de hoge rotswanden rondom hem en de rode massa van het oude klooster, dat genesteld lag tegen de bergwand aan de andere zijde van het ravijn. Er volgde een zware donderslag, toen was alles weer donker.

De rechter aarzelde. Hij duwde zijn lange zwarte baard dieper onder zijn doornatte reisgewaad. Toen nam hij een besluit.

‘Jullie twee lopen naar dat klooster,’ beval hij kortaf. ‘Zeg hun dat de magistraat van het district hier is en dat hij met zijn gevolg de nacht in het klooster wil doorbrengen. Ze moeten een stuk of tien lekenbroeders en dagloners hierheen sturen met gesloten draagstoelen om mijn vrouwvolk en de bagage naar boven te brengen.’ De oudere koetsier wilde iets zeggen, maar rechter Tie snauwde: ‘Vooruit, schiet op!’

De man haalde gelaten zijn schouders op. Ze liepen op een draf de weg af, de stormlantarens van oliepapier die ze droegen waren dansende lichtpunten in de dichte duisternis.

Rechter Tie vond op de tast het trapje van de huifkar. Hij klom vlug naar binnen en maakte het deurgordijn van zeildoek weer haastig achter zich vast. Zijn drie vrouwen zaten op de opgerolde reisbedden, hun gewatteerde gewaden dicht om zich heen getrokken. Achter in de kar zaten de twee dienstmaagden weggedoken tussen de bundels en leren dozen; hun gezichten waren bleek van angst, ze drukten zich dicht tegen elkaar bij elke nieuwe donderslag. Daarbinnen was het droog, maar een koude tocht waaide door het dikke zeildoek van het tentdak.

Terwijl de rechter een plaatsje zocht op een van de klerendozen, zei zijn eerste echtgenote: ‘Je had niet naar buiten moeten gaan! Je bent kletsnat!’

‘Ik heb geprobeerd met Tao Gan en de koetsier die gebroken as te maken,’ zei rechter Tie bleekjes, ‘maar we hebben het niet voor elkaar gekregen. Enfin, de paarden zijn toch ook doodmoe en dit is nog maar het begin van de storm, zeggen ze. We zullen overnachten in het Klooster der Morgenwolken, dat schijnt de enige bewoonde plaats hier in de buurt te zijn.’

‘Bedoel je dat kolossale rode gebouw met de groene daken dat hoog tegen de rotswand ligt? Je wees ons dat nog, toen we hier veertien dagen geleden langskwamen, toch?’

De rechter knikte.

‘We zullen daar wel een goed onderkomen vinden,’ zei hij. ‘Het is het grootste taoïstische klooster in de provincie, er komen daar heel wat bezoekers tijdens de religieuze feesten. Ze zullen er zeker wel behoorlijke logeerkamers hebben.’

Hij nam de handdoek die zijn tweede vrouw hem aanreikte en wreef zijn baard droog. Zij zei: ‘Het zal wel meevallen. In elk geval, je tantes hebben ons tijdens onze vakantie in de hoofdstad zo verwend die twee weken, dat we het nu voor één nacht best wat minder kunnen hebben! En het zal interessant zijn zo’n oud klooster eens van binnen te zien.’

‘Misschien zijn er wel spoken!’ zei rechter Tie’s derde vrouw. Zij schudde haar welgevormde schouders in een geveinsde rilling.

De rechter fronste zijn dikke wenkbrauwen.

‘Och, er is niet veel te zien,’ zei hij langzaam. ‘Het is alleen maar een oud klooster, zoals er zoveel zijn in het bergland van mijn district. We zullen het avondmaal op onze kamer gebruiken en dan vroeg naar bed gaan. Als we morgenochtend verder reizen, zodra die as gemaakt is, kunnen we vóór de middag in Mien-yuan terug zijn.’

‘Hoe zou het met de kinderen zijn?’ vroeg zijn eerste vrouw ongerust.

‘De oude Hoeng en de huismeester zullen goed op hen hebben gepast,’ zei rechter Tie geruststellend. Ze praatten over huishoudelijke zaken tot harde kreten buiten de komst van de mannen van het klooster aankondigden. Tao Gan, een van rechter Tie’s luitenants, stak zijn lange, zwaarmoedige gezicht naar binnen en rapporteerde dat er vier draagstoelen klaarstonden voor de dames.

Terwijl rechter Tie’s vrouwen en de dienstmaagden in de draagstoelen stapten, hielden hijzelf en Tao Gan de lekenbroeders in het oog, die zware rotsblokken tegen de wielen van de huifkar rolden. De koetsiers spanden de paarden uit, toen zette de stoet

zich in beweging. De regen kletterde neer op het zeildoek van de draagstoelen. De rechter en Tao Gan liepen achteraan; ze waren toch al doornat en in deze storm had het geen zin te proberen hun regenschermen van oliepapier uit te klappen.

Toen ze de brug over het ravijn passeerden, vroeg Tao Gan: 'Is dat niet het klooster waar u een tijdje geleden heen wilde om navraag te doen naar drie vrouwen, de dames Lioe, Hwang en Gau, die daar stierven?'

'Jawel. Het is nu niet bepaald het soort plaats dat ik zou kiezen om mijn vrouwvolk te laten overnachten. Maar er is niets aan te doen.'

De dagloners beklommen met zekere tred de steile, glibberige stenen trap die door het dichte geboomte in een zigzagpatroon omhoog leidde. Rechter Tie kon hen nauwelijks bijhouden, hij was blij toen hij eindelijk in de duisternis boven zich een poort hoorde opengaan op knarsende scharnieren. Algauw gingen ze een ruime, ommuurde voorhof binnen.

De dagloners droegen de draagstoelen naar een brede stenen trap achter in de voorplaats en zetten ze neer onder een zwartgeblakerde boog. Een groep monniken in saffraangele gewaden stond daar te wachten, met lampions en walmende toortsen.

Rechter Tie hoorde achter zich de grote ijzeren poort, waardoor ze waren binnengekomen, met een doffe slag dichtgaan. Hij huiverde en dacht dat hij wel kou zou hebben gevat in dit hondenweer. Een kleine, gezette monnik kwam op hem toe en sprak na een diepe buiging: 'Welkom in het Klooster der Morgenwolken, Edelachtbare! Ik ben de prior, geheel tot uw dienst!'

'Ik hoop dat onze onverwachte komst u geen overlast zal bezorgen,' zei rechter Tie beleefd.

'Het is een uitzonderlijke eer!' riep de kleine prior uit, terwijl hij met zijn ietwat uitpuilende ogen knipperde. 'Uw bezoek geeft deze geheiligde dag extra glans. We vieren vandaag namelijk de stichting van ons klooster, zoals elk jaar op deze datum. Dit is de tweehonderd derde keer.'